

Гнєшєва К.С., Волохова В.М.

*студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

УЧАСТЬ АДВОКАТА У КОЛЕКТИВНИХ ПОЗОВАХ

Інститут колективних позовів було започатковано в країнах загального права, таких як Англія та США. Наразі він набув розвитку по всьому світові (Нідерланди, Німеччина, Болгарія, Австралія) і, в тому числі, в Україні. У Верховній Раді України неодноразово реєструвалися законопроекти, що передбачали би подання колективних позовів.

В українському законодавстві немає визначення поняття «колективний позов». В Федеральному цивільному процесуальному кодексі США використовується термін *class action lawsuit*, для позначення виду позову, де одна з сторін – це група людей, які представляють свої інтереси колективно.

Варто погодитися з точкою зору К.О. Фесик, що колективний позов – вимога внутрішньо єдиного та згуртованого колективу осіб, спрямована на захист суб'єктивного права або законного інтересу колективу, що підлягає розгляду судом у порядку колективного провадження [1, с. 15]. Запропоноване автором визначення, дозволяє виокремити його ознаки:

- наявність сукупності людей;
- спільний інтерес, що лежить в правовому полі;
- порушення прав одним і тим самим відповідачем;
- можливість вирішення правового конфлікту в судовому порядку.

Підтримаємо точку зору щодо переваг запровадження колективного позову:

- судові рішення за колективними позовами можуть одночасно захистити інтереси великого кола осіб;
- надає можливість зменшити навантаження на суду;
- дозволяє дотримуватися балансу між захистом публічно-правового та індивідуального інтересу;
- зменшить витрати позивачів на правову допомогу – «економія коштів»;
- забезпечить формування єдиної судової практики;
- полегшить виконання рішення суду.

Варто відзначити, що інститут колективного позову може застосовуватися у випадку вимог до туроператорів, авіакомпаній, перевізників, страхових компаній. Крім того, колективний позов може застосовуватися з метою захисту персональних даних, навколишнього природного середовища, у випадку порушень у сфері інтелектуальної власності, захисту прав споживачів (Закону України «Про захист прав споживачів» передбачає, що об'єднання споживачів мають право звертатися з позовом до суду

про визнання дій продавця, виробника, виконавця протиправними щодо невизначеного кола споживачів і припинення цих дій [3, ст. 25]).

Крім того, колективні позови могли би подаватися вкладниками банків у випадку визнання фінансової установи банкрутом.

Незважаючи на те, що поняття та ознаки колективного позову окремо не виділені в законодавстві України, у адвоката існують законні підстави здійснювати діяльність з надання послуг у колективних позовах. Так, Ст. 50 ЦПК встановлює: «Позов може бути пред'явлений спільно кількома позивачами або до кількох відповідачів. Кожен із позивачів або відповідачів щодо другої сторони діє в цивільному процесі самостійно». Участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів (процесуальна співучасть) допускається, якщо: предметом спору є спільні права чи обов'язки кількох позивачів або відповідачів; права та обов'язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави; предметом спору є однорідні права і обов'язки [2, ст. 50].

У зв'язку з тим, що відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», національні суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права, цікавим є рішення ЄСПЧ «Бурмич та інші проти України», у якому зазначена необхідність вирішення питання однотипних позовів не тільки на судовому, але й на інституціональному рівні [4].

Права та інтереси позивачів за колективним позовом повинен представляти адвокат, адже можливість задоволення позову, що поширюється на широке коло осіб, залежить багатьох чинників від професіоналізму та кваліфікації представника. При практичній роботі адвоката з колективними позовами найскладнішим та найважливішим процесом є збір фактів за однорідною або схожою ознакою.

Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє оперативно зібрати відомості стосовно певної проблеми. Наприклад, соціальні мережі можуть стати місцем для створення групи позивачів, які будуть долучатися до складення позову стосовно певного питання. Більше того, за кордоном існують спеціальні платформи, де здійснюється формування колективних позовів. Наприклад, сайт Top Class Actions містить інформацію про існуючі справи до яких можуть доєднатися позивачі. Адвокат, який має намір подати колективний позов, повинен вчинити такі дії:

- чітко визначити правове питання, що потребує врегулювання;
- встановити потенційне коло співпозивачів, які зможуть долучитися до справи (зادля найбільш швидкого та оптимального вирішення поставленої мети, адвокату слід використовувати сучасні розвинені інформаційні технології, що дозволяють оперативно зібрати відомості стосовно певної проблеми, як наприклад, платформа Top Class Actions містить інформацію про існуючі справи до яких можуть доєднатися позивачі; адвокат може

створити сторінку у соціальній мережі, такі як Фейсбук, Інстаграм та інші);

- провести детальний аналіз ціни позову, тобто визначити суму вимог, які будуть пред'явлені до відповідача;

- встановити механізм розподілу судових витрат а також порядок розподілу компенсації від позову серед позивачів (наприклад у відсотковому відношенні), на цьому етапі доцільно визначити розмір гонорару адвоката;

В Україні, на жаль, категорія колективних позовів чітко законодавством не врегульована, а тому не має широкого розповсюдження. Як показує міжнародний досвід, інститут колективного позову – це найбільш ефективний спосіб захисту споживачів, нерідко ініціація колективних позовів закінчується банкрутством крупних корпорацій, а адвокати отримують високі гонорари. Саме це провокує великі корпорації вирішувати конфлікти мирним шляхом.

Список використаної літератури:

1. Фесик К.О. Захист колективних прав та інтересів у порядку цивільного судочинства: автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, Київ. 2017. 22 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/fesik-k.o.-zahist-kolektivnih-prav-i-interesiv-u-poryadku-tsivilnogo-sudochinstva-_a_.doc

2. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6251>

3. Закон України «Про захист прав споживачів» (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст.379). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

4. Бурмич та інші проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 12.10.2017 року у справі. URL: <http://www.obljust.gov.ua/uploads>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Деменчук Марина Олександрівна**